

Mis voor koor en tien blazers • Igor Stravinsky

Gabrieli, Morales,
Gesualdo, Stravinsky

Cappella Gabrieli

dirigent

Maarten Michielsen

m.m.v. blazers van het
Residentie Orkest

30 november 2013 20.15 uur
Theresa van Avilakerk
Den Haag

1 december 2013 15.00 uur
Lambertuskerk
Rotterdam

Cappella Gabrieli

Sopranen

Hilda Foncke
Marion Huyer-Koornneef
Bernadette van Leeuwen
Hanneke Pot
Jowina Roelevink
Wilma Stolk

Alten

Marianne van den Beukel
Andrea Hayter
Peter Loader
Mieke Vissers
Lianne Vreugdenhil

Tenoren

Michael Janeschitz Kriegel
Arnold Quanjier
Ben Terstegge
Wim van den Tol

Baritons

Joachim Fuchs
Peter Hilton
Koen van Lee

Bassen

Maarten Kuyt
Henk Oldenhof

Van SKPR naar Cappella Gabrieli

In 1986 werd Stichting Koorprojecten Rotterdam (SKPR) opgericht. Het idee om koormuziek in een paar maanden in te studeren en uit te voeren met een groep zangers die steeds opnieuw werd samengesteld, was toen nog niet wijdverbreid; het Rotterdamse projectkoor was een van de eerste in Nederland. De Rotterdamse koorprojecten leverden vier cd's op, met onder meer muziek van Palestrina, Purcell (*Dido and Aeneas*) en de familie Bach. De koorprojecten vierden hun tienjarig bestaan met een mis en de *Mariavespers* van Monteverdi en met *Jephte* van Carissimi.

Dirigent Maarten Michielsens nodigde regelmatig specialisten uit die het koor verder konden brengen. Andrew Parrott, David Wulstan, Frans Moonen, Harry van der Kamp en Jan Bogaarts werkten niet alleen met veel kennis van zaken, maar ook met groot enthousiasme met het koor.

Na dertien jaar groeide bij de kern van het koor de behoefte om op regelmatige basis te werken aan een gemeenschappelijke klank en een veeleisend repertoire. Om die reden is Cappella Gabrieli opgezet: een wekelijks repeterend koor met ervaren zangers dat wordt uitgebreid als de muziek erom vraagt. In 2000 gaf het koor zijn eerste concert onder de nieuwe naam. Daarna volgden programma's met veel polyfone muziek uit de renaissance en de barok, maar ook met 20e-eeuwse stukken. Cappella Gabrieli zong onder meer werk van Johann Sebastian Bach (*Hohe*

Messe, vierde Lutherse mis, Magnificat), cantates (Buxtehude, Bach, Telemann), Gesualdo en Lassus (*Lagrima di San Pietro*), maar ook ouder (Machaut) en modernere werk (Britten, Schönberg, Hindemith).

Cappella Gabrieli is meer dan eens uitgenodigd voor het Festival Hoorn – Oude Muziek Nu. In maart 2011 zong het koor daar de *Lamentations of Jeremiah* van Tallis en het requiem van Victoria.

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van Cappella Gabrieli in 2011 componeerde Joop Voorn *Schweigsamer Tod*. Zowel koor als publiek waren er tijdens de uitvoering in november 2011 zeer van onder de indruk.

Dirigent: Maarten Michielsens

Maarten Michielsens (1957) studeerde schoolmuziek en koordirectie aan de conservatoria van Tilburg en Den Haag en dirigeerde onder meer *Lingua Musica*, het Leidse Arnold Schönberg-ensemble en het Toonkunstkoor Dordrecht. Ook was hij artistiek leider van Cappella Palestrina, een ensemble van professionele zangers. Cappella Palestrina bracht twee cd's uit.

In 1986 richtte Michielsens het Koorproject Rotterdam op: per project stelde hij een kamerkoor samen van gevorderde amateurzangers. Van vier projecten zijn cd's verschenen, met werk van onder meer Palestrina, Purcell, Hendrik Andriessen en de familie Bach.

In 1999 stapten Michielsens en een groep koorleden af van de projectmatige opzet en begonnen Cappella Gabrieli.

Instrumentalisten Residentie Orkest

Hobo

Arthur Klaassens
Marije Slot

Althobo

Theo Peeters

Fagot

Petra Wolters
Erik Reinders

Trompet

Marc Kaptijn
Anne Oelers

Trombone

Timothy Dowling
Anton van Houten
Twan Dubbers

Subsidies

Dit concert is mede mogelijk gemaakt door

- Stichting Swart – van Essen
- Stichting Elise Mathilde Fonds
- Stichting Bevordering van Volkskracht
- Stichting Gilles Hondius Foundation
- Gemeente Rotterdam, Kunst en Cultuur

Dit jaar wordt herdacht dat de Italiaanse componist Gesualdo 400 jaar geleden stierf. U zult straks gaan luisteren naar motetten uit het tweede boek van zijn "Cantiones Sacrae". Deze zesstemmige motetten golden lange tijd als onuitvoerbaar omdat er twee partijen (de tweede sopraan en de bas) ontbraken. In 2005 gaf het koor de Nederlandse componisten Theo Verbeij, Joop Voorn en Henri Broeren opdracht ze te voltooien. Ze deden dat allemaal op hun eigen manier: de een probeert dicht bij Gesualdo's muzikale idioom te blijven, de ander presenteert zich nadrukkelijk als een componist van nu en laat zijn eigen lijnen aanschuren tegen die van Gesualdo. Het resultaat is uitermate spannende muziek die het beluisteren meer dan waard is.

De première van de eerste voltooide "Cantiones" vond plaats op het Internationaal Koorfestival op 2 juli 2005 in Arnhem. Tijdens onze concerten in maart 2006 in Den Haag en in december dat jaar in Den Haag en Rotterdam zongen we er weer een aantal. Maar liefst negen "Cantiones" stonden op het programma van ons concert in juni 2006 in Rotterdam Delfshaven. Tijdens ons concert in juni 2007 in Haarlem zongen we er drie, en op 28 september dit jaar hebben we er een aantal ten gehore gebracht in Ouderkerk aan den IJssel. Al met al hebben we de afgelopen acht jaar veel aandacht besteed aan ons Gesualdo-project. Ook zijn onlangs alle 20 voltooide "Cantiones" gepubliceerd op ChoralWiki, een site waarop bladmuziek voor koren gratis ter beschikking wordt gesteld ([http://www.cpd.org/wiki/index.php/Sacrae_Cantiones_II_\(Carlo_Gesualdo\)](http://www.cpd.org/wiki/index.php/Sacrae_Cantiones_II_(Carlo_Gesualdo))). Hiervoor zijn we onze bariton Peter Hilton bijzonder erkentelijk.

Terug naar ons concert van vandaag. Naast de "Cantiones" en werken van De Morales en Gabrieli brengen we samen met musici uit het Residentie Orkest Stravinsky's "Mis voor koor en tien blazers" ten gehore. De Mis wordt maar heel zelden uitgevoerd, terwijl hij wordt gerekend tot Stravinsky's beste composities en geldt als een van de belangrijkste werken van de twintigste eeuw. Reden te meer om hem in ons programma op te nemen! Een andere reden om de Mis op te nemen in een overigens 16-eeuws programma is het feit dat Stravinsky Gesualdo in de tweede helft van de vorige eeuw heeft herontdekt. Ter gelegenheid van de 400ste geboortedag van Gesualdo completeerde hij drie van diens "Cantiones".

Ons programma van vandaag biedt u een verfrissende doch weloverwogen mix van religieuze koormuziek uit de Renaissance en de 20ste eeuw. Wij nodigen u uit uw eigen dwarsverbanden tussen de verschillende stukken te ontdekken, maar hopen bovenal dat u van de muziek zult genieten!

Cristóbal de Morales

De Morales werd omstreeks 1500 in Sevilla geboren. Na daar als koorknaap aan de kathedraal te zijn opgeleid, verkreeg hij in 1526 een betrekking als kapelmeester van de kathedraal in Ávila. In 1529 ging hij over naar de kathedraal

van Plasencia in westelijk Spanje, waar hij tot 1531 bleef. Omstreeks 1535 verhuisde hij naar Rome, waar hij zanger werd aan de pauselijke kapel, wellicht op voorspraak van paus Paulus III, die een voorkeur had voor Spaanse zangers. Hij bleef tot 1545 in dienst van het Vaticaan. In de pauselijke kapel kwam Morales in contact met enkele van de meest vooraanstaande componisten van die tijd, zoals Costanzo Festa, Jakob Arcadelt en Nicolas Gombert.

Na een periode waarin hij in Italië zonder succes naar een andere betrekking zocht, keerde hij naar Spanje terug, waar hij opeenvolgende betrekkingen kreeg, o.a. in Toledo. Morales lijkt als werknemer niet erg geliefd te zijn geweest. Naar verluidt was Morales zich bewust van zijn uitzonderlijke begaafdheid en was hij niet in staat om te gaan met minder getalenteerden. Hij stelde zware eisen aan de zangers met wie hij werkte, vervreemde werkgevers van zich en moet waarschijnlijk als bijzonder hovaardig zijn ervaren. Ondanks dit alles werd hij als een van de meest geraffineerde componisten van het Europa van het midden van de zestiende eeuw beschouwd.

Recent onderzoek heeft uitgewezen dat Morales in de twee jaar dat hij in Toledo verbleef, prachtige (hoewel vergeten) werken bleef componeren. Ook werd hij de leraar van een van de andere grote componisten van die tijd, Francisco Guerrero.

Zijn laatste levensjaren bracht Morales vooral door in Marchena, in dienst van de hertog van Arcos, en vervolgens in Málaga, waar hij in een conflictsituatie belandde met het bestuur van de kathedraal waarvan hij kapelmeester was.

Op 4 september 1553 solliciteerde Morales naar de betrekking van kapelmeester in Toledo, waar hij al eerder gewerkt had. Kort daarna stierf hij. De exacte datum is niet bekend, maar ligt vóór 7 oktober 1553.

Morales was de eerste Spaanse componist van internationaal formaat. Zijn werken werden in Europa ruim verspreid en vele kopieën maakten de reis naar de Nieuwe Wereld. Vele schrijvers en theoretici in de honderd jaar na zijn dood beschouwden zijn muziek als behorend tot de beste van zijn tijd.

Giovanni Gabrieli

Giovanni Gabrieli werd tussen 1555 en 1557 geboren in Venetië. In die tijd kende Venetië haar culturele hoogtepunt en was het ongetwijfeld een van de belangrijkste muzikale centra in Europa. Gabrieli genoot zijn eerste muzikale vorming bij zijn oom, Andrea Gabrieli. Deze oom was als een vader voor hem. Gelijkenissen tussen madrigalen en motetten van de hand van Andrea Gabrieli en die van Giovanni Gabrieli zijn dan ook niet toevallig.

Tussen 1575 en circa 1580 verbleef Gabrieli in München aan de hofkapel van hertog Albrecht V van Beieren, waar hij in de leer ging bij Orlandus Lassus. Later zou blijken dat Lassus een grote invloed op Gabrieli's stijl heeft gehad. Tijdens zijn verblijf aan dit hof schreef Gabrieli zijn eerste madrigalen. Na de dood van hertog Albrecht V in 1579 verliet Giovanni het hof om terug te keren naar zijn familie in Venetië.

In 1584 verving Gabrieli Claudio Merulo als organist in de basiliek van de San Marco in Venetië. Hij behield deze post tot aan zijn dood.

Andrea Gabrieli stierf op 30 augustus 1585. Hoewel het overlijden van zijn oom voor Gabrieli ongetwijfeld een tragische gebeurtenis moet zijn geweest, gold het eveneens als een springplank voor zijn verdere loopbaan. Na het overlijden van zijn oom werd Gabrieli de belangrijkste componist van ceremoniële muziek voor de Venetiaanse doge en de San Marcobasiliek. Hij bleek uit te blinken in het componeren van motetten.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen Gabrieli's vroegere motetten voor enkel koor en latere motetten voor dubbel koor. 'Cori spezzati' is de naam van de techniek die een afwisseling gebruikt van twee koren waardoor er als het ware een stereo-effect ontstaat in het kerkgebouw. Giovanni wist deze stijl als geen ander te vermengen met de glorieuze Venetiaanse polyfonie.

In 1597 verscheen een eerste collectie van Gabrieli's composities, de "Sacrae symphoniae". Het werk bevat instrumentale en vocale composities voor de liturgie en werd voor een groot deel geschreven voor 'cori spezzati'. Ongetwijfeld schreef Gabrieli een groot deel van deze composities voor de San Marcobasiliek. In 1615 verscheen een tweede bundel met dezelfde naam. De invloed van dit werk is niet te onderschatten: vele van de composities uit het eerste deel zijn heruitgegeven aan de andere kant van de Alpen, in de Duitssprekende gebieden. Bovendien gaf Gabrieli's leerling Heinrich Schütz drie gelijknamige bundels uit, als eerbetoon aan zijn leermeester.

Op 12 augustus 1612 overleed Gabrieli aan de gevolgen van een onbekende ziekte. Het document dat zijn dood aankondigt vermeldt de leeftijd van 58 jaar. Het respect dat hij destijds genoot wordt weerspiegeld in drie postume collecties, verzameld door vrienden en bewonderaars, met een groot aantal manuscripten van de componist. Vooral in het 17e-eeuwse Duitsland is Gabrieli's oeuvre enorm invloedrijk geweest. Hier hielden zijn studenten, waaronder Heinrich Schütz, Gabrieli's reputatie levend, zelfs lang nadat zijn muziek in Venetië vergeten was.

Don Carlo Gesualdo

Carlo Gesualdo, ook bekend als Gesualdo da Venosa, was een telg van een van de machtigste adellijke families in de Italiaanse Renaissance. Hij werd in Venosa in de buurt van Napels geboren, waarschijnlijk in 1566.

Gesualdo was de tweede zoon van Fabrizio II en Girolama Borromeo, een nicht van Paus Pius IV en een zus van Kardinaal Borromeo, een sleutelfiguur in de Contra-Reformatie. Toen zijn oudere broer in 1584 overleed, werd Gesualdo verantwoordelijk voor het familielandgoed en het voortbestaan van de familielijn.

In 1586 trouwde Gesualdo met zijn nicht Donna Maria d'Avalos. Zij had al twee echtgenoten verloren en was ouder dan hij. Niet lang nadat ze Gesualdo een zoon had geschonken, begon Maria een affaire met Fabrizio Carafa, graaf van Andria. Gesualdo raakte van haar ontrouw op de hoogte en vermoordde zijn vrouw en haar minnaar toen hij hen op 16 oktober 1590 op heterdaad betrapte. Een dergelijke wraakactie was in die tijd maatschappelijk aanvaard en bovendien was Gesualdo van adel. Hij werd dan ook niet vervolgd voor deze dubbele moord.

Toen zijn vader in 1591 overleed, erfde Gesualdo diens titel van Prins van Venosa en werd hij een van de rijkste mannen in Napels. In 1594 regelde hij een huwelijk met Eleonora d'Este, een nicht van Alfonso II d'Este, graaf van Ferrara. Het ging Gesualdo voornamelijk om de wijdverbreide muzikale reputatie van het Este hof in Ferrara in noordelijk Italië (Emilia Romagna), waar veel vooraanstaande componisten van die tijd verbleven. Gesualdo's verbintenis met Eleonora verschaftte hem toegang tot deze inspirerende omgeving. Vier van zijn zes madrigalenboeken zijn in Ferrara uitgegeven.

Vroeg in het jaar 1597 keerde Gesualdo voorgoed terug uit Ferrara en trok zich terug in zijn kasteel in zuidelijk Italië (Campania), waar zijn vrouw Eleonora zich in de herfst van dat jaar bij hem voegde. Ook dit was geen gelukkig huwelijk. Volgens sommige bronnen mishandelde Gesualdo zijn tweede vrouw, en haar familie probeerde dan ook een scheiding te bewerkstelligen.

Gesualdo stierf eenzaam in zijn kasteel in Avellino, drie weken na het overlijden van zijn zoon Emanuele uit zijn eerste huwelijk met Maria. Gesualdo werd begraven in de Sint Ignatius-kapel van de Gesù Novo in Napels. Zijn graf is tijdens de aardbeving van 1688 verwoest, maar zijn grafsteen is bij de wederopbouw van de kerk in ere hersteld.

Igor Stravinsky

Igor Fjodorovitsj Stravinsky (Oranienbaum (thans Lomonosov), 17 juni 1882–New York, 6 april 1971) was

een van de belangrijkste componisten van de twintigste eeuw. De van geboorte Russische componist verwierf in 1934 de Franse nationaliteit en werd, nadat hij zich eind jaren dertig in de Verenigde Staten had gevestigd, in 1945 tot Amerikaan genaturaliseerd.

Stravinsky's vader was bas bij het Keizerlijke Mariinski-theater in Sint-Petersburg, en in die stad groeide Igor op. Vanaf zijn negende kreeg hij pianolessen, en hij maakte zulke vooruitgang dat hij al snel Mendelssohns Eerste Pianoconcert kon

spelen, alsmede een flink aantal stukken van Muzio Clementi, Mozart, Haydn, Beethoven, Schubert en Schumann. Ondanks zijn aanleg voor muziek wilden zijn ouders niet dat hij een muzikale carrière zou volgen en stonden zij er op dat hij naar de Staatsuniversiteit van Sint-Petersburg zou gaan. Daar begon hij, weinig enthousiast, aan een studie strafrecht en rechtsfilosofie. Als rechtenstudent maakte hij in 1902 kennis met de componist Nikolaj Rimski-Korsakov, de vader van een studiegenoot. Deze was niet onder de indruk van Stravinsky's eerste compositiepogingen. Hij adviseerde hem om niet naar het conservatorium te gaan, maar lessen harmonie en contrapunt te volgen en zijn werk kritisch te laten beoordelen tijdens privélessen.

Stravinsky's vader overleed in 1902, waarna Igor zijn rechtenstudie steeds meer verwaarloosde. Als gevolg van de revolutie van 1905 kon hij zijn rechten-examens niet doen en is hij nooit volledig afgestudeerd. Het jaar erna liet hij Rimski-Korsakov zijn Pianosonate in fis zien en horen, en begon hij twee maal per week compositie-lessen bij hem te volgen. De band met Rimski-Korsakov was sterk en diens dood in 1908 heeft Stravinsky sterk aan-gegrepen.

In 1906 trouwde Stravinsky met zijn nicht Yekaterina Gavrilovna Nosenko, in weerwil van het feit dat de Russisch-Orthodoxe kerk echtelijke verbintenissen tussen neven en nichten verbood. Uit dit huwelijk werden twee zoons en twee dochters geboren.

Een belangrijke impuls was de ontmoeting met Sergej Diaghilev, artistiek leider van de "Ballets Russes". Diaghilev nodigde Stravinsky uit om de orkestraties van een aantal balletten te schrijven. Deze opdrachten zouden een definitieve doorbraak voor Stravinsky betekenen. Voor het

seizoen van 1910 wilde Diaghilev muziek voor een ballet gebaseerd op het Russische sprookje "De Vuurvogel". Oorspronkelijk werd een andere componist door Diaghilev benaderd, maar die weigerde wegens de relatief korte schrijftijd. Diaghilev gaf de opdracht daarop aan Stravinsky. Maart 1910 was het werk klaar en in mei dat jaar ging Stravinsky voor het eerst naar Parijs om de repetities van zijn "L'Oiseau de Feu" bij te wonen. Diaghilev zou een bijzonder belangrijke rol in de carrière van Stravinsky blijven spelen.

Eind jaren dertig brak er een moeilijke periode aan voor Stravinsky. Zijn oudste dochter, vrouw en moeder stierven kort na elkaar aan tuberculose. Zijn werk werd door de Nazi's tot "Entartete Musik" verklaard. Daar stond tegenover dat er in de VS steeds meer belangstelling onstond voor Stravinsky's werk. In september 1939 vertrok hij dan ook naar New York.

Stravinsky was een aanhanger van het Russisch-Orthodoxe geloof. Toch schreef hij, tussen 1944 en 1948, een katholieke mis (die wij vandaag zingen). De reden hiervoor was, zo verklaarde hij, dat hij wilde dat zijn Mis liturgisch toegepast zou worden. Dit was volstrekt onmogelijk in de Russisch-Orthodoxe kerk, omdat die het gebruik van muziekinstrumenten tijdens de dienst verbood en Stravinsky a cappella zang naar eigen zeggen alleen kon verdragen als het om harmonisch zeer primitieve (eenvoudige) muziek ging. Over het Credo, het langste deel van de Mis, zei hij: "Een mars wordt gecomponeerd om het marcheren te vergemakkelijken. Met mijn Credo beoog ik een hulp bij de tekst [van de geloofsbelijdenis] te bieden. Er is veel te geloven".

Op 6 april 1971 overleed Igor Stravinsky in zijn appartement in New York. De uitvaartdienst werd gehouden in de Santi Giovanni e Paolo in Venetië. Tijdens de dienst werden o.a. drie orgelstukken van Andrea Gabrieli, de oom van Giovanni Gabrieli, uitgevoerd.

Giovanni Gabrieli (ca. 1556 - 1612)

Canzon primi toni a 8

Uitgevoerd door blazers van het Residentie Orkest

Morales (ca. 1500 – 1553)

Exaltata est sancta Dei genitrix

Exaltata est
sancta Dei genitrix,
super choros angelorum
ad caelestia regna.

Virgo prudentissima
quo progredieris
quasi aurora
valde rutilans?

Filia Sion
tota formosa et suavis es:
pulchra ut luna,
electa ut sol.

Verheven is zij, de heilige moeder van God

Verheven is zij,
de heilige moeder van God,
boven de engelenkoren
in het rijk der hemelen.

Allerwijste maagd,
hoe treedt gij tevoorschijn
als de dageraad
met zijn diepe gloed?

Dochter van Sion,
heel schoon en lieflijk zijt gij,
zo mooi als de maan,
bijzonder als de zon.

Morales (ca. 1500 – 1553)

Regina caeli laetare

Regina coeli, laetare, alleluia
Quia quem meruisti portare, alleluia,
Resurrexit, sicut dixit, alleluia,
Ora pro nobis Deum, alleluia.

Giovanni Gabrieli (ca. 1556 – 1612)

Beata es Virgo

Beata es, virgo Maria, Dei genitrix,
quae credidisti omnia perfecta sunt in te
quae dicta sunt tibi:
ecce, exaltata es super choros Angelorum:
intercede pro nobis ad Dominum Deum tuum.

Stravinsky (1882 – 1971)

Mass

Kyrie

Kyrie eleison,
Christe eleison,
Kyrie eleison.

Gloria

Gloria in excelsis Deo
Et in terra pax hominibus bonae voluntatis.
Laudamus te
Benedicimus te
Gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam.
Domine Deus, Rex caelestis,
Deus Pater omnipotens,
Domine, Fili unigenite, Jesu Christe,
Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris
Qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Qui tollis peccata mundi,
suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis.
Quoniam tu solus sanctus,
Tu solus Dominus,
Tu solus Altissimus, Jesu Christe,
Cum sancto Spiritu
in gloria Dei Patris.
Amen.

Koningin des hemels, verheug u

Koningin des hemels, verheug u, alleluja,
omdat Hij, die gij hebt mogen dragen, alleluja,
verrezen is, zoals Hij gezegd heeft, alleluja.
Bid God voor ons, alleluja.

Gezegend zijt gij, o maagd

Gezegend zijt gij, o maagd Maria, moeder van God,
Gij die geloofde dat in u alles vervuld is
wat aan u voorzegd is.
Zie, hoe u verheven bent boven de koren der engelen.
Bemiddel voor ons bij de Heer uw God.

Mis

Kyrie

Heer, ontferm u over ons,
Christus, ontferm U over ons,
Heer, ontferm u over ons.

Gloria

Eer aan God in den hoge
en vrede op aarde aan de mensen die Hij liefheeft.
Wij loven U,
Wij prijzen en aanbidden U,
Wij verheerlijken U en zeggen U dank
voor Uw grote heerlijkheid.
Heer God, Hemelse Koning, God,
Almachtige Vader,
Heer, eniggeboren Zoon, Jezus Christus,
Heer God, Lam Gods, Zoon van de Vader,
Gij die wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Gij die wegneemt de zonden der wereld,
aanvaard ons gebed.
Gij die zit aan de rechterhand van de Vader,
ontferm U over ons.
Want Gij alleen zijt heilig,
Gij alleen de Heer,
Gij alleen de Allerhoogste, Jezus Christus,
met de Heilige Geest
in de heerlijkheid van God de Vader.
Amen.

Gesualdo (ca. 1566 – 1613)

Cantiones Sacrae

VI Discedite a me

Discedite a me
omnes qui operamini iniquitatem
quoniam exaudivit Dominus
vocem fletus mei.

Stravinsky (1882 – 1971)

Mass

Credo

Credo in unum Deum,
Patrem omnipotentem,
factorem caeli et terrae,
visibilium omnium et invisibilium.
Et in unum Dominum Jesum Christum,
Filium Dei unigenitum,
et ex Patre natum ante omnia saecula.
Deum de Deo, Lumen de Lumine,
Deum verum de Deo vero.

Genitum non factum,
consubstantialem Patri;
per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines
et propter nostram salutem
descendit de caelis.
Et incarnatus est
de Spiritu Sancto ex Maria Virgine,
et homo factus est.

Crucifixus etiam pro nobis
sub Pontio Pilato, passus
et sepultus est,
et resurrexit tertia die,
secundum Scripturas.
Et ascendit in caelum,
sedet ad dexteram Patris.
Et iterum venturus est cum gloria,
iudicare vivos et mortuos,
cujus regni non erit finis.

Et in Spiritum Sanctum,
Dominum et vivificantem,
qui ex Patre Filioque procedit.
Qui cum Patre et Filio
simul adoratur et conglorificatur:
qui locutus est per prophetas.

Et unam, sanctam,
catholicam et apostolicam Ecclesiam.
Confiteor unum baptisma
in remissionem peccatorum.
Et exspecto resurrectionem mortuorum,
et vitam venturi saeculi.
Amen.

Sextus & bassus: Theo Verbey

VI Ga weg van mij

Ga weg van mij,
allen die kwaad doen,
want de Heer heeft (duidelijk)
het geluid van mijn wenen gehoord.

Mis

Credo

Ik geloof in één God,
de almachtige Vader,
Schepper van hemel en aarde,
van al wat zichtbaar en onzichtbaar is.
En in één Heer, Jezus Christus,
eniggeboren Zoon van God,
voor alle tijden geboren uit de Vader.
God uit God, Licht uit Licht,
ware God uit de ware God.

Geboren, niet geschapen,
één in wezen met de Vader,
en door Wie alles geschapen is.
Hij is voor ons, mensen,
en omwille van ons heil
uit de hemel neergedaald.
Hij heeft het vlees aangenomen
door de heilige Geest uit de Maagd Maria,
en is mens geworden.

Hij werd voor ons gekruisigd,
Hij heeft geleden onder Pontius Pilatus
en is begraven.
Hij is verrezen op de derde dag,
volgens de Schriften.
Hij is opgevaren ten hemel:
zit aan de rechterhand van de Vader.
Hij zal wederkomen in heerlijkheid
om te oordelen levenden en doden,
en aan zijn rijk komt geen einde.

En [ik geloof] in de heilige Geest,
die Heer is en het leven geeft;
die voortkomt uit de Vader en de Zoon;
die met de Vader en de Zoon
tezamen wordt aanbeden en verheerlijkt;
die gesproken heeft door de profeten.

En [ik geloof] in de éne, heilige,
katholieke en apostolische Kerk.
Ik belijd één doopsel
tot vergeving van de zonden.
Ik verwacht de opstanding van de doden
en het leven van het komend rijk.
Amen.

Gesualdo (1566 – 1613)

Cantiones Sacrae

V O Oriens

O Oriens,
splendor lucis aeternae,
veni, et illumina
sedentes in tenebris,
et umbra mortis.

Stravinsky (1882 – 1971)

Mass

Sanctus et Benedictus

Sanctus, Sanctus, Sanctus,
Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt coeli et terra gloria tua.
Hosanna in excelsis.

Benedictus qui venit in nomine Domini.
Hosanna in excelsis.

Gesualdo

IV Ave sanctissima Maria

Ave sanctissima Maria,
Mater Dei, Regina coeli,
Porta paradisi, Domina mundi.
Pura singularis.
Tu es Virgo.
Tu concepisti Jesum sine peccato.
Tu peperisti Creatorem et Salvatorem mundi
in quo non dubito.
Libera nos ab omni malo
et ora pro peccatis nostris.

Stravinsky

Mis

Agnus Dei

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona nobis pacem.

Sextus & bassus: Joop Voorn

V O, dageraad

O, Dageraad,
schittering van eeuwig licht,
kom, en verlicht hen
die teneer zitten in duisternis
en in de schaduw van de dood.

Mis

Sanctus en Benedictus

Heilig, heilig, heilig,
de Heer, de God der hemelse machten.
Vol zijn hemel en aarde van Uw heerlijkheid.
Hosanna in de hoge.

Gezegend Hij, die komt in de naam van de Heer.
Hosanna in de Hoge.

Sextus & bassus: Henri Broeren

IV Wees gegroet, allerheiligste Maria

Wees gegroet, allerheiligste Maria,
Moeder Gods, Koningin van de hemel,
Poort tot het paradijs, Heerseres der wereld.
U alleen bent rein,
U bent maagd,
U hebt Jezus zonder zonde ontvangen.
U hebt de Schepper en Redder der wereld gebaard,
aan wie ik niet twijfel.
Verlos ons van alle kwaad
en bid voor onze zonden.

Mis

Lam Gods

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld,
onferm U over ons.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld,
geef ons vrede.

Volg Cappella Gabrieli (liefst digitaal)

Wilt u op de hoogte blijven van de activiteiten van Cappella Gabrieli? Meld dat dan even bij het tafeltje aan de ingang. U krijgt dan informatie over concerten, per e-mail of (liever niet) per post.

Wilt u onze informatie voortaan liever in uw digitale postbus ontvangen in plaats van op de deurmat, graag! Stuur een e-mail naar info@cappellagabrieli.nl en vermeld daarin uw huisadres, zodat wij weten welk huisadres wij uit onze lijst kunnen verwijderen. Dat scheelt postzegels, papier en drukkosten!

Ook op www.cappellagabrieli.nl, Facebook (Cappella Gabrieli) en Twitter (@CappellaG) zijn we goed te volgen.

Meezingen?

Cappella Gabrieli heeft altijd belangstelling voor gevorderde zangers in alle stemgroepen. Het koor repeteert op zondagavond in Rotterdam-centrum, vlak bij station Blaak. Bent u geïnteresseerd of kent u iemand die dat is? Maak een afspraak voor een auditie met Maarten Michielsen, 06-144 87 661.

Orgeltje huren?

Cappella Gabrieli is de trotse bezitter van een kistorgeltje met unieke kwaliteiten. Het instrument is door orgelbouwer Henk Klop in Garderen speciaal ontworpen en gebouwd voor renaissance- en barokmuziek. Het is te huur. Neem daarvoor contact op met Maarten Michielsen, 06-144 87 661.

Vertalingen (incl. redactie) liedteksten

Hanneke Pot, m.m.v. Ben Terstegge, Anton Hendriks en Leo Wenneker.

Tekst en opmaak programmaboekje

Wilma Stolk

Bronnen:

- http://nl.wikipedia.org/wiki/Cristóbal_de_Morales
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Giovanni_Gabrieli
- http://en.wikipedia.org/wiki/Carlo_Gesualdo
- http://www.newyorker.com/reporting/2011/12/19/111219fa_fact_ross
- <http://www.therestisnoise.com/2011/12/gesualdo.html>
- <http://www.gesualdoconsort.nl>
- <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/232163/Carlo-Gesualdo-principe-di-Venosa-conte-di-Conza>
- http://nl.wikipedia.org/wiki/Igor_Stravinsky
- [http://en.wikipedia.org/wiki/Mass_\(Stravinsky\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Mass_(Stravinsky))
- http://en.wikipedia.org/wiki/Igor_Stravinsky

www.cappellagabrieli.nl
info@cappellagabrieli.nl